
Gezond Zeeland

Vitaal wonen, werken en
recreëren in Zeeland

Een initiatief van
N.V. Economische Impuls Zeeland

December 2008

Inleiding

In deze notitie schetst de NV Economische Impuls Zeeland (vanaf nu Impuls) welke bijdrage zij in de periode 2009 – 2012 wil leveren op het terrein van Zorg & Welzijn. De missie die Impuls voor al haar activiteiten heeft geformuleerd, is ook hier van toepassing:

“Kenmerkend voor Impuls Zeeland is dat het op vernieuwende en verrassende wijze verbinden en betrekken van mensen, van binnen en buiten Zeeland, zal leiden tot nieuwe economische impulsen die Zeeland verder ontwikkelen tot een in alle opzichten innovatieve en gezonde provincie.”

Allereerst zal in deze notitie een beschrijving worden gegeven van algemene ontwikkelingen in de gezondheidszorg. Vervolgens wordt ingegaan op het (economisch) belang voor Zeeland en zal een aantal Zeeuwse (beleid) initiatieven benoemd worden die willen inspelen op deze ontwikkelingen. Als derde stap zal Impuls aangeven wat haar motivatie is om op deze gebieden een bijdrage te leveren en welke focusgebieden zij om die reden kiest:

- Gezonde en vitale werknemers op de Zeeuwse arbeidsmarkt;
- Zeeland als bron van gezondheid en vitaliteit in Recreatie & Toerisme;
- ICT & Technologie als sleutel tot vernieuwing van Zorg & Welzijn in Zeeland.

Tenslotte zal worden beschreven welke werkwijze Impuls voor ogen heeft en bij welke structuren aansluiting gezocht zal worden.

Vernieuwing in de Gezondheidszorg

Gezondheid is een waardevol goed. Mensen stellen hun gezondheid en vitaliteit boven alles en willen zekerheid hebben dat er zorg beschikbaar is als zij ziek of oud worden. Maar tegelijkertijd staat er veel druk op het zorgsysteem en zijn de uitdagingen voor de toekomst groot: de vraag naar zorg verandert en neemt onverminderd toe, de samenleving stelt hogere eisen aan de (kwaliteit) van zorg en preventie en de sector moet daar met verhoudingsgewijs minder mensen aan voldoen.

Zorg- en welzijninstellingen proberen, min of meer gedwongen door toenemende marktwerking, innovatieve (vernieuwende) zorgproducten en diensten aan te bieden. Ze moeten dit doen om nieuwe zorgcliënten te werven, bestaande zorg cliënten te behouden en nieuwe inkomsten te generen. Marktwerking zorgt er immers voor dat er een open “concurrerende” omgeving ontstaat: cliënten kunnen kiezen en nieuwe aanbieders doen hun intrede.

De uitdaging is een formule te vinden om in de toekomst een expanderende markt van zorgzoekende cliënten te bedienen met een kosteneffectief, innovatief en efficiënt producten- en dienstenaanbod. Samenwerking, binnen een keten of netwerk, kan een strategische rol spelen in deze ontwikkelingen. Om tot echte vernieuwing te komen, is het noodzakelijk voor zorg- en welzijninstellingen om samen te werken met nieuwe partners die in andere sectoren en/of regio's opereren en daarmee weinig overeenkomsten hebben met de eigen organisatie en/of regio.

Recente rapporten geven duidelijk aan waar de grote uitdagingen voor de zorg liggen. De belangrijkste trends en ontwikkelingen zijn:

- De veranderde samenstelling van de bevolking.
- Meer ouderen met een complexe/meervoudige zorgvraag.
- Meer chronische zieken.
- De behoefte bij de patiënt/consument om zelf de regie te voeren.
- De steeds snellere ontwikkelingen van nieuwe technologieën.
- De beperkte stijging van de arbeidsproductiviteit in een relatief arbeidsintensieve sector.

Deze trends en ontwikkelingen hebben consequenties voor de duurzaamheid van het gezondheidssysteem. Door de toenemende zorgvraag en beperkte groei van de beroepsbevolking, dreigen forse discrepanties te ontstaan tussen de vraag naar en het aanbod van zorgpersoneel. De belangrijkste uitdaging is dan ook om op een efficiënte en effectieve manier tegemoet te komen aan de groeiende en veranderde zorgvraag.

Gezondheidszorg in Zeeland

Economisch belang

De gezondheidszorg is een belangrijke economische motor in Zeeland. Niet alleen als bron van directe werkgelegenheid voor zo'n 22.000 mensen maar ook als motor van flankerende economische activiteiten van bijvoorbeeld toeleveranciers en bouwbedrijven. Daarnaast is goede zorg, zowel preventief als *care* en *cure*, van belang voor de arbeidsmarkt die behoefte heeft aan vitale deelnemers. Verder draagt een kwalitatief hoogwaardige zorg bij aan het woon- en leefklimaat. Dit is niet alleen van belang voor sectoren als wooneconomie en recreatie&toerisme, maar ook voor het investeringsklimaat van nieuwe en bestaande bedrijvigheid.

Redenen genoeg voor een economische ontwikkelingsbedrijf als Impuls om activiteiten op het terrein van Zorg&Welzijn te ontplooiën.

Algemeen beleid

De gezondheidszorg in Zeeland kent specifieke kenmerken en specifieke uitdagingen. Zeeland heeft een eilandenstructuur en geen grote steden. De gezondheidszorgvoorzieningen hebben steeds meer te maken met de vraag naar nabijheid en bereikbaarheid. Dat zien we in de spoedeisende hulp, maar ook in de chronische zorg. Om (ook) hooggespecialiseerde zorg te kunnen bieden, blijkt Zeeland tot nu toe vaak te klein. Daardoor dreigt het voorzieningen en bijbehorende werkgelegenheid mis te lopen. Reisafstanden en kosten voor de burgers en ondernemers nemen daardoor toe. Zeeuwen betalen samen ruim 300 miljoen euro aan basispremie, dat maar voor een deel in Zeeland wordt besteed. De uitdaging is om de schaalnadelen te compenseren.

De provincie Zeeland heeft een drietal speerpunten geformuleerd:

1. Kwaliteit van de zorg – het ondersteunen van de kwaliteitsverbetering in de chronische en curatieve zorg.
2. Bereikbare en beschikbare zorg – bevorderen dat de gezondheidszorg dichtbij inwoners beschikbaar blijft en uitbreidt.
3. Platformfunctie - betrokken partijen in Zeeland met elkaar in gesprek laten blijven. Het platform zal er voor zorgen dat de partijen worden geïnformeerd over relevante ontwikkelingen in de (Zeeuwse) zorg en dat gezamenlijke initiatieven worden ontwikkeld.

Bestaande Initiatieven

Arbeidsmarkt

De gevolgen van een vergrijzende bevolking zullen ook op de Zeeuwse arbeidsmarkt merkbaar zijn. Er dienen wegen gevonden te worden om mensen langer vitaal beschikbaar te krijgen en houden voor het arbeidsproces. Het Provinciaal Sociaal Akkoord ziet dit als één van haar doelstellingen. Daarenboven heeft een ouder wordende beroepsbevolking – bij ongewijzigd beleid – ook consequenties voor de arbeidsproductiviteit. Oudere werknemers verzuimen weliswaar minder vaak, maar de verzuimduur bij oudere medewerkers is hoger dan bij jonge medewerkers.

Voor wat de gezondheidszorgsector als zodanig betreft is een organisatie als ViaZorg op het terrein van de arbeidsmarkt actief. Zij heeft als hoofddoel de instroom, doorstroom en behoud van personeel in de Zorg&Welzijnsector te bevorderen. Daarbij gaat het niet alleen om aspecten van gezondheid en vitaliteit, maar deze maken wel deel uit van de aanpak van ViaZorg.

Als grootste werkgever in Terneuzen en omgeving heeft ZorgSaam Zeeuws Vlaanderen initiatieven genomen om haar werknemers gezond en vitaal te krijgen en houden. Emergis, Zeeuws Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg in Goes kent een vergelijkbaar programma. Ook grotere bedrijven in andere sectoren en sommige overheidsorganisaties nemen vergelijkbare acties. De initiatieven staan echter nog veelal in de kinderschoenen en behoeven nadere uitwerking. Daarnaast is het voor kleinere organisaties en bedrijven lastig om dit soort programma's voor hun personeel te organiseren. Zij hebben belang bij breder opgezette mogelijkheden waarin geparticipeerd kan worden, zeker ook omdat langs die weg gebruik gemaakt kan worden gemaakt van specialistische kennis en kunde.

Recreatie & Toerisme

Recreatie en toerisme in Zeeland is van oudsher direct verbonden met de specifieke kwaliteiten van het gebied. Niet alleen zee en stranden, maar ook de rust en ruimte van het achterland, de bijzondere lichten en bijbehorende lichtval, elementen zijn het die nog altijd belangrijke troeven vormen van het Zeeuws toeristisch product. Gelet op het grote belang dat mensen hechten aan gezondheid en vitaliteit liggen er grote kansen om in dat kader de genoemde kwaliteiten van Zeeland verder te ontwikkelen. Hierbij valt te denken aan nieuwe product- marktcombinaties op de snijvlakken van gezondheid, vitaliteit, recreatie, sport, spiritualiteit, wellness etc.

De Kamer van Koophandel Zuidwest Nederland heeft het initiatief genomen om met een aantal partners bepaalde aspecten van zorgtoerisme te stimuleren (zie *Vakantie met Zorg in Zeeland*, KvK 2007) In de genoemde nota schetst de Kamer van Koophandel een drietal invalshoeken voor Zorgtoerisme en maakt vervolgens de keuze voor de invalshoek “recreanten die tijdens hun vakantieverblijf ook zorg nodig hebben”. Twee andere invalshoeken te weten “de gezondheidstoerist”, mensen die mogelijkheden van toerisme en recreatie (bijvoorbeeld wellness) benutten voor bevorderen van hun gezondheid en mensen die vanuit de zorg verder herstel zoeken in bijvoorbeeld zorghotel, op zorgboerderij of andere accommodatie worden in de aanpak van de KvK niet meegenomen maar verdienen het zeker om ook in de Zeeuwse context ontwikkeld te worden..

Emergis, Zeeuws Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg, is mede initiatiefnemer van het preventie project Indigo. Indigo wil mensen stimuleren bewust om te gaan met leefstijl, gezondheid, voeding, beweging en zingeving. Daartoe worden samenhangende pakketten aangeboden van preventie en kortdurende behandelingen.

Op het snijvlak met recreatie&toerisme biedt Indigo in samenwerking met Roompot Beach Resort te Kamperland b.v. een 5-daagse training aan voor mensen van wie de vitaliteit aangetast wordt of dreigt te worden door burn-out. Een voorbeeld dat uitdaagt tot creativiteit bij zorgaanbieders en recreatieondernemers om de specifieke kwaliteiten van Zeeland verder te ontwikkelen en zodoende in te spelen op een groeiende markt.

Het Pieken in de Delta project *Vitaliteit en Wellness* dat Impuls samen met Hogeschool Zeeland en NHTV Breda uitvoert, wil kansen en mogelijkheden op het snijvlak van gezondheid en recreatie&toerisme duidelijker in beeld brengen en benutten. Enerzijds door ideeën en mogelijkheden bijeen te brengen in een herkenbaar overkoepelend concept, anderzijds door te vertalen naar concrete (nieuwe) product markt combinaties.

Programma Gezond Zeeland

Economische Impuls Zeeland wil aansluitend bij en als aanvulling op bovengenoemde ontwikkelingen en initiatieven krachten bundelen, ondernemers en andere *stakeholders* verbinden en aanjager zijn van concrete initiatieven. De doelstelling is zijn om economische en maatschappelijke (sociale) krachten bij elkaar te brengen zodat een nieuwe dynamiek in Zeeland ontstaat voor het vinden van slimme en vernieuwende initiatieven in de Zeeuwse gezondheidszorg. Hierbij bedoelen we zowel de Zorg&Welzijnsector zelf als ook op de snijvlakken met andere sectoren. Wat de snijvlakken met andere sectoren of domeinen betreft richt Impuls zich, zoals aangegeven mede gelet op het (economische) belang op:

1. *Gezonde en vitale werknemers op de Zeeuwse arbeidsmarkt.*
2. *Zeeland als bron van gezondheid en vitaliteit in Recreatie & Toerisme.*

Op beide terreinen kunnen programmalijnen van projecten ontwikkeld en gerealiseerd worden die bijdragen aan (in samenspraak met belanghebbenden) nader te bepalen doelen. Vanuit de gezondheidszorg geredeneerd zullen de achterliggende doelen voor beide terreinen overigens voor een belangrijk deel in hetzelfde vlak liggen: enerzijds preventie en anderzijds het bevorderen van voorspoedig (verder) herstel na een lichamelijke of geestelijke ziekteperiode.

Voor wat betreft “vitaliteit op de Zeeuwse arbeidsmarkt” zullen de projecten invulling kunnen geven aan een deel van de doelstellingen van het Sociaal Akkoord. Impuls stelt zich voor om projecten in deze programmalijn te ontwikkelen in samenwerking met werkgever- en werknemersorganisaties, zorgverzekeraars en organisaties als arbodiensten, SCOOP, ViaZorg, SportZeeland, etc.

Projecten op het snijvlak van gezondheidszorg en Recreatie&Toerisme kunnen o.a. voortvloeien uit het project *Vitaliteit&Wellness*. Daarbij en daarnaast zal samenwerking en afstemming gezocht worden met initiatieven van andere instanties zoals Indigo van de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Kamer van Koophandel en andere partners.

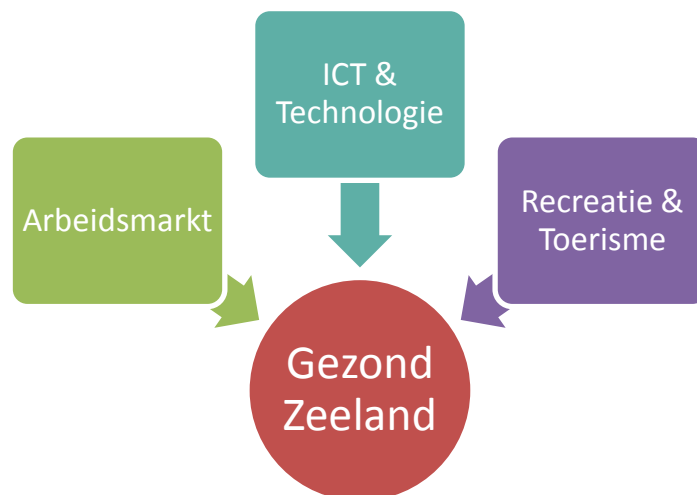
Naast inzet op genoemde domeinen *werken en recreëren* is het van groot belang dat de Zorg&Welzijnsector als zodanig ook een vernieuwingsslag maakt om de uitdagingen van deze en de komende jaren effectief en duurzaam tegemoet te kunnen treden. Het gaat hier om zowel product- als systeeminnovaties van verschillende soorten en omvang, maar van belang daarbij is dat naar schatting driekwart van alle innovaties in de gezondheidszorg ICT gerelateerd zijn.

Om aan de toenemende zorgvraag te kunnen voldoen worden steeds meer zorgprocessen naar de thuissituatie verplaatst. Veel Zorg en ICT innovaties spelen zich af bij mensen thuis en hebben te maken met zelfdiagnose en zelfbehandeling. Het doel is vrijwel altijd om door middel van technologie een combinatie van efficiëntere zorg, minder kosten, meer kwaliteit en vraaggestuurde dienstverlening te realiseren met cliënten en patiënten in de hoofdrol om de grip op zorgprocessen te behouden.

De in IZZ samenwerkende Zeeuwse Zorginstellingen zijn zich het belang van ICT in de gezondheidszorg al geruime tijd bewust. Om die reden is een innovatieagenda ICT&Zorg opgesteld en is initiatief genomen een programmamanager aan te stellen om deze agenda uit te voeren. IZZ wil deze inzet, die de gezondheidszorg in Zeeland breed ten goede zal komen, uit laten voeren in het verband van Impuls. Daarmee wordt de kern gevonden van het derde focusgebied waarop Impuls t.a.v. de gezondheidszorg activiteiten zal ontplooiën:

3. ICT / Technologie innovaties als sleutel tot vernieuwing van Zorg&Welzijn in Zeeland.

De innovaties die op dit derde focusgebied tot stand komen zullen zeker ook relatie kunnen hebben met de twee andere domeinen *werken en recreëren*. Daarbij is het van belang te beseffen dat alle ICT innovaties instrumenteel zijn. Ze maken andere inhoud (producten en diensten) mogelijk en voegen daaraan iets toe. Tevens is relevant dat het bij ICT innovaties zeker niet alleen maar gaat om nieuwe, slimme technologische producten maar dat het zeker zo belangrijk is om de systemen c.q. organisaties waarin de ICT innovatie moet gaan functioneren te vernieuwen en diensten die met de ICT innovaties verbonden zijn te ontwikkelen. In de komende jaren zal het er bij ICT innovaties vooral om gaan goede en slimme producten en diensten die in de afgelopen jaren zijn ontwikkeld, toegankelijk te maken voor de markt, zodat ze daadwerkelijk geïmplementeerd kunnen worden.

Werkwijze en inbedding Gezond Zeeland

Economische Impuls Zeeland zal als ontwikkelingsbedrijf de krachten van ondernemers, overheden en kennisinstellingen bundelen om vernieuwende initiatieven op de drie bovengenoemde domeinen te signaleren, ontwikkelen en realiseren. Om vernieuwende initiatieven te signaleren en te toetsen wil Impuls haar activiteiten inbedden in een netwerk van relevante stakeholders. Bij voorkeur wil Impuls hiertoe geen nieuwe overlegstructuur scheppen. Hieraan is immers het gevaar verbonden dat geld en menskracht geïnvesteerd wordt in andere zaken dan in daadwerkelijke activiteiten en resultaten. Beter is het om aansluiting te zoeken bij bestaande initiatieven.

Het Innovatie Netwerk Zeeland biedt in dit verband een goede mogelijkheid. Aan het in 2007 gevormde netwerk wordt momenteel deelgenomen door Syntens, de BZW, de Hogeschool Zeeland, de Kamer van Koophandel en Impuls Zeeland.

Het netwerk bevindt zich in een fase van verdere opbouw en het ontwikkelen van daadwerkelijke ondersteuning van innovatie activiteiten en ondernemerschap.

De focus gebieden van het Innovatie Netwerk Zeeland zijn:

1. Energie.
2. Smart Services.
3. Water.
4. Gezondheid en Vitaliteit .

Het programma Gezond Zeeland biedt een mogelijkheid voor het Innovatie Netwerk Zeeland om haar ambities en doelstellingen binnen het focus gebied gezondheid en vitaliteit vorm te geven.

De regie van het programma Gezond Zeeland komt in handen van Impuls. Impuls heeft met Gezond Zeeland de ambitie een vernieuwend en inspirerend programma te realiseren voor aanbieders, afnemers en verwante partijen in het speelveld van de Zeeuwse gezondheidszorg.

Zoals bij alle goede innovaties zal het er om gaan kennis en ondernemerschap op vruchtbare wijze samen te laten werken zodat vernieuwing en verbetering van de (kwaliteit van) de gezondheidszorg gepaard gaat met nieuwe economische activiteit. Kennis, innovatie en ondernemerschap zullen binnen het programma dan ook de invalshoeken zijn waarmee de projecten concreet gestalte moeten krijgen.